मनाङ ङिस्याङ गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री कान्छा घलेज्यू द्वारा गाउँसभामा प्रस्तुत आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

यस गरिमामय गाउँसभाका सभाध्यक्ष महोदय,
प्रमुख प्रसाशकीय अधिकृतज्यू,
सबै वडाका अध्यक्षज्यूहरु,
कार्यपालिका सदस्य ज्यूहरु,
गाउँसभाका सदस्य ज्यूहरु,
विभिन्न कार्यालयका कार्यालय प्रमुख तथा प्रतिनिधिज्यूहरु,
यस कार्यालयका शाखा प्रमुख जूहरु,
कर्मचारी, शिक्षक, सुरक्षाकर्मी ज्यूहरु,
उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरु,

यस गरिमामय गाउँसभामा मनाङ ङिस्याङ गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा म अत्यन्त गौरवान्वित महसुस गरेको छु। यस नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका क्रममा रचनात्मक सुझाव, सल्लाह तथा मार्गदर्शन प्रदान गर्नुहुने सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, कर्मचारी, निजी क्षेत्र, सञ्चारकर्मी तथा आम गाउँपालिका बासीप्रति गाउँपालिकाको तर्फबाट हार्दिक आभार तथा धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

सर्वप्रथम संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको स्थापना, लोकतन्त्र, सामाजिक न्याय, समावेशीता तथा नागरिक अधिकारको सुनिश्चितताका लागि विभिन्न कालखण्डमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात–अज्ञात शहीदहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु।

हिमालपारिको जिल्ला मनाङको प्राकृतिक, सांस्कृतिक तथा जैविक विविधताले सम्पन्न मनाङ ङिस्याङ गाउँपालिका हिमाली सभ्यता, विश्वप्रसिद्ध पदमार्ग, हिमशृङ्खला, तालतलैया, बहुमूल्य जडीबुटी, उच्च हिमाली कृषि प्रणाली तथा विशिष्ट सांस्कृतिक सम्पदाको धनी क्षेत्रका रूपमा परिचित छ। यी अमूल्य सम्पदाको संरक्षण, प्रवर्द्धन तथा दिगो उपयोगमार्फत स्थानीय नागरिकको जीवनस्तर अभिवृद्धि गर्दै समुन्नत, आत्मनिर्भर र समृद्ध गाउँपालिका निर्माण गर्नु हाम्रो साझा लक्ष्य हो।

निर्वाचनका क्रममा नागरिकसमक्ष व्यक्त गरिएका प्रतिबद्धता, गाउँपालिकाबासीको समृद्धिको आकांक्षा तथा दिगो विकासका लक्ष्यहरूलाई स्थानीयकरण गर्दै आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ। "पर्यटन, कृषि, जडीबुटी तथा पूर्वाधार : मनाङ ङिस्याङको समृद्धिको आधार" भन्ने दीर्घकालीन सोचलाई आत्मसात् गर्दै स्थानीय स्रोत, साधन र सम्भावनाको अधिकतम उपयोग गरी आर्थिक समृद्धि, सामाजिक विकास तथा वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्ने दिशामा कार्यक्रमहरू केन्द्रित गरिएका छन्।

विशेषगरी उच्च मूल्यका कृषि उत्पादन, स्याउ तथा अन्य फलफूल खेती, हिमाली पशुपालन, यार्सागुम्बा तथा जडीबुटीजन्य उद्यम, सामुदायिक तथा साहसिक पर्यटन, सांस्कृतिक पर्यटन, स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण तथा उद्यमशीलता प्रवर्द्धनमार्फत रोजगारी सिर्जना र दिगो जीविकोपार्जनलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ। सार्वजनिक, निजी तथा सामुदायिक क्षेत्रबीचको सहकार्य र साझेदारीलाई सुदृढ गर्दै उत्पादन, उत्पादकत्व र आयआर्जन वृद्धि गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।

स्थानीय तहमा उपलब्ध स्रोत, साधन, सीप तथा मानव पूँजीको उच्चतम उपयोग गरी युवाशक्तिलाई कृषि, पर्यटन, पशुपालन तथा स्वरोजगारमूलक उद्यममा आकर्षित गरिनेछ। स्थानीय आर्थिक विकासका कार्यक्रमहरूलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै उत्पादनमुखी अर्थतन्त्रको विकास, राजस्व आधार विस्तार तथा वित्तीय आत्मनिर्भरताको माध्यमबाट विकासको गतिलाई तीव्रता प्रदान गरिनेछ ।

विकास तथा समृद्धिका अवसरहरू

नेपालको संविधानले स्थानीय तहलाई अधिकारसम्पन्न सरकारका रूपमा स्थापित गरेको सन्दर्भमा स्थानीय स्रोत, साधन र सम्भावनाको पहिचान गरी आर्थिक विकासको दायरा विस्तार गर्ने महत्वपूर्ण अवसर प्राप्त भएको छ। मनाङ ङिस्याङ गाउँपालिकामा रहेको अनुपम प्राकृतिक सौन्दर्य, विश्वप्रसिद्ध पर्यटन गन्तव्यहरू, हिमाली कृषि प्रणाली, जलस्रोत, जैविक विविधता, जडीबुटीजन्य सम्पदा तथा सांस्कृतिक सम्पदाको दिगो उपयोगमार्फत स्थानीय अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउन सकिने पर्याप्त सम्भावना रहेको छ। साथै निजी क्षेत्र, सहकारी तथा समुदायसँगको सहकार्यमा रोजगारी सिर्जना, उद्यम विकास तथा लगानी प्रवर्द्धन गर्ने अवसरहरू प्रशस्त रहेका छन् ।

विकास तथा समृद्धिका चुनौतीहरू

उपलब्ध अवसरहरूको प्रभावकारी उपयोग गर्दै दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्न केही महत्वपूर्ण चुनौतीहरू विद्यमान छन्। सीपमूलक, प्रविधिमैत्री तथा रोजगारमुखी गुणस्तरीय शिक्षाको विकास, कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको व्यवसायीकरण, युवाशक्तिलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा आकर्षित गर्नु, जलवायु परिवर्तनका असरअनुकूल विकास अभ्यास अवलम्बन गर्नु तथा वैज्ञानिक भू-उपयोग योजना कार्यान्वयन गर्नु प्रमुख चुनौतीका रूपमा रहेका छन्।

त्यसैगरी सञ्चार तथा डिजिटल सेवाको पहुँच विस्तार, भरपर्दो विद्युत् आपूर्ति सुनिश्चितता, पर्यटन पूर्वाधारको गुणस्तरीय विकास, प्राकृतिक स्रोत तथा नदीजन्य पदार्थको दिगो व्यवस्थापन, वातावरणीय संरक्षण तथा आन्तरिक राजस्वको दायरा विस्तार गरी वित्तीय आत्मनिर्भरता हासिल गर्नु पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण चुनौतीहरू हुन्। यी चुनौतीहरूको सामना गर्दै समृद्ध, सुरक्षित, वातावरणमैत्री तथा जीवन्त हिमाली अर्थतन्त्र निर्माणतर्फ गाउँपालिका दृढतापूर्वक अघि बढ्नेछ।

यो संस्करण गाउँसभामा प्रस्तुत गरिने **नीति तथा कार्यक्रमको अध्यक्षीय मन्तव्य** को स्तरअनुसार तयार गरिएको छ र यसले मनाङको पर्यटन, जडीबुटी, हिमाली कृषि, पशुपालन, स्थानीय रोजगारी तथा दिगो जीविकोपार्जनलाई स्पष्ट रूपमा प्राथमिकता दिन्छ।

महोदय,

स्थानीय तह स्थापना भएको नौ वर्ष पूरा भइसकेको तथा स्थानीय तह सदस्य निर्वाचन, २०७९ मार्फत दोस्रो कार्यकालका लागि पुनः जनप्रतिनिधिका रूपमा निर्वाचित भई यस सम्मानित गाउँसभामा आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अवसर प्राप्त गर्नु मेरा लागि अत्यन्त गौरव र जिम्मेवारीको विषय भएको छ। यस महत्वपूर्ण जिम्मेवारीका लागि म सम्पूर्ण गाउँपालिकावासी आम नागरिकप्रति हार्दिक कृतज्ञता तथा आभार व्यक्त गर्दछु।

मनाङबासीले हामीमाथि व्यक्त गर्नुभएको विश्वास, भरोसा र अपेक्षालाई आत्मसात् गर्दै सुशासन, विकास र समृद्धिको यात्रालाई थप सुदृढ बनाउने दृढ संकल्प व्यक्त गर्दछु। विगत कार्यकालमा सीमित स्रोत-साधन, दुर्गम भौगोलिक अवस्था, जलवायुजन्य चुनौती तथा अन्य विविध कठिनाइका बाबजुद गाउँपालिकाको संस्थागत सुदृढीकरण, कानुनी तथा नीतिगत आधार निर्माण, सेवा प्रवाह सुधार तथा विकास निर्माणका क्षेत्रमा उल्लेखनीय उपलब्धिहरू हासिल भएका छन्।

स्थानीय सरकार सञ्चालनका लागि आवश्यक ऐन, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्डहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। साथै शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पर्यटन, पूर्वाधार विकास, खानेपानी, सरसफाइ तथा सामाजिक विकाससँग सम्बन्धित विभिन्न महत्वपूर्ण योजना तथा कार्यक्रमहरू सफलतापूर्वक सम्पन्न भएका छन्। यी उपलब्धिहरू गाउँपालिकाको संस्थागत विकास तथा समग्र समृद्धितर्फका महत्वपूर्ण आधारस्तम्भका रूपमा रहेका छन्।

विशेष गरी गाउँपालिकाको आफ्नै प्रशासकीय भवन निर्माण सम्पन्न भई सोही भवनबाट सेवा प्रवाह सञ्चालन हुन थालेको छ, जसले स्थानीय सरकारको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्नुका साथै नागरिकलाई एकीकृत, व्यवस्थित तथा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न महत्वपूर्ण योगदान पुर्‍याएको छ। आगामी दिनमा सेवा प्रवाहलाई अझ छिटो, छरितो, पारदर्शी, प्रविधिमैत्री तथा नागरिकमैत्री बनाउँदै सुशासन, जवाफदेहिता र जनउत्तरदायी स्थानीय सरकारको अवधारणालाई व्यवहारमा रूपान्तरण गर्न गाउँपालिका दृढतापूर्वक प्रतिबद्ध रहेको विश्वास व्यक्त गर्दछु।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ बमोजिम गठित राजस्व परामर्श समिति तथा दफा ६६ बमोजिम गठित स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिको सिफारिस, गाउँपालिकाको आन्तरिक आय, राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, नेपाल सरकार तथा गण्डकी प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने वित्तीय हस्तान्तरण, सशर्त, समपूरक, विशेष तथा समानीकरण अनुदान एवं प्राप्त नीति तथा बजेट सम्बन्धी मार्गदर्शनलाई आधार मानी दफा ६७ बमोजिम गठित बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिको सिफारिस तथा गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत प्रस्तावका आधारमा आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम यस सम्मानित गाउँसभा समक्ष प्रस्तुत गर्दछु।

गाउँपालिकाका नीति, कार्यक्रम तथा बजेटका प्राथमिकताहरू

वर्तमान विश्व अर्थतन्त्रमा देखिएको आर्थिक मन्दी, जलवायु परिवर्तनका प्रभाव, विपद् जोखिमको बढ्दो चुनौती तथा स्थानीय अर्थतन्त्रलाई थप चलायमान बनाउने आवश्यकतालाई मध्यनजर गर्दै आगामी आर्थिक वर्षको नीति, कार्यक्रम तथा बजेटलाई आर्थिक पुनरुत्थान, उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सिर्जना, सामाजिक न्याय, वातावरणीय सन्तुलन तथा दिगो विकासको अवधारणामा केन्द्रित गरिएको छ।

मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकाको विशिष्ट भौगोलिक, प्राकृतिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक सम्भावनालाई उपयोग गर्दै स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन, पर्यटन तथा कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकरण, हिमाली जीविकोपार्जनको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन, उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि तथा नागरिकको जीवनस्तर सुधारलाई नीति तथा कार्यक्रमको मूल लक्ष्यका रूपमा लिइएको छ।

आर्थिक वर्ष २०८३/८४ का लागि गाउँपालिकाले देहाय बमोजिमका प्राथमिकता र सिद्धान्तहरू अवलम्बन गर्नेछः

- विकास निर्माणका योजना तथा कार्यक्रमलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु उत्थानशील विकाससँग आबद्ध गरिनेछ।
- मनसुनजन्य विपद् तथा प्राकृतिक प्रकोपबाट क्षति पुगेका सार्वजनिक तथा सामुदायिक पूर्वाधारहरूको पुनर्निर्माण तथा पुनःस्थापनालाई प्राथमिकता दिइनेछ।
- पर्यटन, कृषि, पशुपालन तथा जडीबुटी क्षेत्रलाई स्थानीय अर्थतन्त्रको प्रमुख आधारका रूपमा विकास गरी उत्पादन, उत्पादकत्व तथा आयआर्जन अभिवृद्धिमा जोड दिइनेछ।
- पर्यटन तथा कृषि क्षेत्रमार्फत स्थानीय स्तरमा दिगो तथा सम्मानजनक रोजगारी सिर्जना गरी युवाशक्तिलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा आकर्षित गरिनेछ।
- पूर्वाधार विकासलाई उत्पादन, बजार पहुँच तथा आर्थिक गतिविधिसँग आबद्ध गर्दै आर्थिक प्रतिफल दिने पूर्वाधारमा लगानी केन्द्रित गरिनेछ।
- गाउँपालिकाको आर्थिक आत्मनिर्भरता अभिवृद्धि गर्न आन्तरिक राजस्वका स्रोतहरूको विस्ता
र तथा प्रभावकारी परिचालन गरिनेछ।
- सार्वजनिक, निजी, सहकारी तथा सामुदायिक क्षेत्रबीच साझेदारीमा आधारित विकास नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- भईरहेका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रवर्द्धन साथै नयाँ पर्यटकीय स्थलहरुको खोजी गरि पर्यटन उद्योगको विकास गरिनेछ ।
- अन्तरपालिका, अन्तरसरकारी तथा विकास साझेदारहरूसँगको सहकार्यलाई सुदृढ गरी विकासका अवसरहरूको अधिकतम उपयोग गरिनेछ।
- स्थानीय आर्थिक विकासका सम्भावनायुक्त क्षेत्रहरूको पहिचान गरी उद्यमशीलता, नवप्रवर्तन तथा लगानी प्रवर्द्धनका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

योजना तथा बजेट तर्जुमाका आधारहरू

आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा देहायका नीतिगत तथा कानुनी आधारहरूलाई मार्गदर्शकका रूपमा अवलम्बन गरिएको छ ।

- नेपालको संविधान तथा नेपाल सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम।
- सोह्रौं राष्ट्रिय योजना, राष्ट्रिय विकास नीति तथा दीर्घकालीन सोच।
- गण्डकी प्रदेश सरकारको आवधिक योजना, नीति तथा कार्यक्रम।
- मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकाको आवधिक योजना तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना।
- दिगो विकास लक्ष्य (SDGs) तथा स्थानीयकरण सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक रणनीतिहरू।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा प्रचलित अन्य कानुनी व्यवस्थाहरू।
- स्थानीय तह योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ तथा सम्बन्धित कार्यविधिहरू ।

गाँउपालिका पर्यटन गुरु योजना र विपद् तथा जलबायु २०८२

बजेट तथा योजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू

गाउँपालिकाको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा निम्न आधारहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिइएको छ ।
•वडा तहबाट प्राप्त भएका तथा नागरिकका प्रत्यक्ष आवश्यकता सम्बोधन गर्ने योजना तथा कार्यक्रमहरू।
•राष्ट्रिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय प्राथमिकतासँग आबद्ध कार्यक्रमहरू।
•उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सिर्जना तथा राजस्व अभिवृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने क्षेत्रहरू।
•पर्यटन, कृषि, पशुपालन, जडीबुटी तथा स्थानीय उद्यम विकासलाई प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमहरू।
•दिगो, वातावरणमैत्री तथा प्रतिफलयुक्त पूर्वाधार विकासका योजनाहरू।
•शिक्षा, स्वास्थ्य, मानव संसाधन विकास तथा सामाजिक समावेशीकरणमा टेवा पुऱ्याउने कार्यक्रमहरू।
•वातावरण संरक्षण, जलवायु अनुकूलन, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा प्राकृतिक स्रोतको दिगो व्यवस्थापनमा योगदान गर्ने कार्यक्रमहरू।

उल्लेखित नीति, प्राथमिकता तथा मार्गदर्शक सिद्धान्तहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनमार्फत समृद्ध, आत्मनिर्भर, वातावरणमैत्री तथा नागरिकमुखी मनाङ डिस्याङ गाउँपालिका निर्माण गर्ने लक्ष्यका साथ अब विषयगत क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न चाहन्छु।

नीति तथा कार्यक्रम

क) स्वास्थ्य सेवा, विपद् तथा आकस्मिक व्यवस्थापन नीती

•मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकाको भौगोलिक विकटता, दुर्गम पहुँच, चरम मौसमीय अवस्था तथा सीमित स्वास्थ्य पूर्वाधारलाई दृष्टिगत गर्दै नागरिकलाई गुणस्तरीय, पहुँचयोग्य र दिगो स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु गाउँपालिकाको उच्च प्राथमिकता रहनेछ।
•सबै वडाहरूमा रहेका स्वास्थ्य चौकी र आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूलाई आवश्यक जनशक्ति, औषधी, उपकरण तथा भौतिक पूर्वाधारले सुदृढ बनाइ स्वास्थ्य सेवाको पहुँच, गुणस्तर र निरन्तरता सुनिश्चित गरिनेछ।
•आवश्यक औषधी तथा आधारभूत स्वास्थ्य सामग्रीहरूको निःशुल्क वितरणलाई निरन्तरता दिँदै मोबाइल स्वास्थ्य सेवा विस्तार गरिनेछ।
•हुम्डे स्वास्थ्य चौकीमा ल्याब सेवालाई थप भौतिक पुर्वाधार निर्माण गरि नियमित र प्रविधिमैत्री बनाइनेछ। सो स्वास्थ्य चौकीलाई ५ शैयाको आधारभूत अस्पतालको रूपमा विकास गर्न आवश्यक पूर्वाधार निर्माण कार्य चरणबद्ध रूपमा अगाडि बढाइनेछ जग्गा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पहल गर्ने ।
•सबै वडामा Mobile Health Outreach Program सञ्चालन गरी टोल–टोलमा रक्तचाप, सुगर, अक्सिजन स्तर, मातृ तथा बाल स्वास्थ्य परीक्षण नियमित रूपमा गरिनेछ।
•सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम, नवजात शिशु स्याहार तथा पोषण कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ निरन्तरता दिइनेछ।
•तिलिचो बेस क्याम्प, थोरङ फेदी लगायत पर्यटकीय क्षेत्रहरूमा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई थप सुदृढ गर्दै आकस्मिक उपचार सेवा विस्तार गरिनेछ, जसले पर्यटक तथा स्थानीय दुवैलाई सेवा प्रदान गर्नेछ ।

विपद् तथा आकस्मिक स्वास्थ्य व्यवस्थापन

•हिमपहिरो, हिमताल विस्फोट, भूस्खलन, भारी हिमपात तथा अन्य प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापनका लागि Early Warning System, Rapid Response Team (RRT) तथा आपतकालीन स्वास्थ्य तयारी प्रणाली विकास गरिनेछ।
•विपद् प्रभावित नागरिकका लागि तत्काल राहत, उपचार तथा मनो–सामाजिक सहयोग सहितको आकस्मिक बजेट व्यवस्था गरिनेछ।
•राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रमसँग समन्वय गर्दै गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाका लागि आपतकालीन उद्धार, पोषण तथा नियमित अनुगमन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ।
•सबै किशोरीहरूलाई निःशुल्क स्यानिटरी प्याड उपलब्ध गराउने व्यवस्था निरन्तरता दिइनेछ।
ज्येष्ठ नागरिक तथा दीर्घ रोगी सेवा
•ज्येष्ठ नागरिक तथा दीर्घ रोगीहरूका लागि नियमित निःशुल्क औषधी वितरण, घरदैलो स्वास्थ्य सेवा तथा नियमित स्वास्थ्य अनुगमन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

•विपन्न, असहाय तथा दीर्घ रोगी नागरिकलाई आर्थिक सहयोग तथा उपचार सहायता कार्यक्रम अन्तर्गत रु५० .,००० सम्मको आर्थिक सहायता व्यवस्था गरिनेछ।

संस्थागत क्षमता विकास

•स्वास्थ्य संस्था, स्वास्थ्यकर्मी, महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका तथा स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धिका लागि नियमित तालिम तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

•विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम अन्तर्गत सबै विद्यालयहरूमा स्वास्थ्य शिक्षा, सरसफाइ, पोषण तथा किशोर–किशोरी स्वास्थ्य सम्बन्धी नियमित अभिमुखीकरण गरिनेछ।

•वार्षिक तथा अर्धवार्षिक स्वास्थ्य शिविर)Health Camp) सञ्चालन गरी विशेष रूपमा निम्न सेवाहरू प्रदान गरिनेछः

- उच्च हिमाली क्षेत्र लक्षित सामान्य स्वास्थ्य परीक्षण शिविर
- महिला तथा मातृ स्वास्थ्य शिविर
- किशोर–किशोरी प्रजनन स्वास्थ्य शिविर
- वृद्ध तथा दीर्घ रोगी स्वास्थ्य शिविर
- आँखा, दाँत तथा ENT स्वास्थ्य शिविर
- मानसिक स्वास्थ्य तथा मनोसामाजिक परामर्श शिविर
- गैर–सञ्चारी रोग)NCD) जस्तै मधुमेह, उच्च रक्तचाप, मुटु रोग स्क्रिनिङ शिविर

दीर्घकालीन स्वास्थ्य दृष्टिकोण

मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकामा "स्वस्थ जीवन, सुरक्षित समुदाय" भन्ने अवधारणालाई आत्मसात गर्दै रोकथाममुखी स्वास्थ्य सेवा)Preventive Health Care), समुदाय–आधारित प्राथमिक स्वास्थ्य प्रणाली तथा डिजिटल स्वास्थ्य सेवा विस्तार गर्दै दिगो, समावेशी र पहुँचयोग्य स्वास्थ्य प्रणाली निर्माण गर्ने लक्ष्य लिइएको छ।

आयुर्वेद सेवाको प्रवर्द्धनका लागि पालिकाभित्र उपलब्ध प्राकृतिक जडीबुटीहरूको अनुसन्धान तथा उपयोगको अध्ययन गरी आवश्यक आयुर्वेदिक औषधिको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने।

पिसा

ख) अर्थतन्त्रको पुनरुत्थान, वैकल्पिक रोजगारी प्रवर्द्धन तथा स्वरोजगार कार्यक्रम

•मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकाको अर्थतन्त्रलाई पुनरुत्थान गर्दै पर्यटन, कृषि, पशुपालन र जडीबुटी क्षेत्रमा आधारित दिगो आर्थिक विकासलाई प्राथमिकता दिइनेछ।

•पछिल्ला वर्षहरूमा देखिएका आर्थिक उतारचढाव, जलवायु परिवर्तनका असर तथा पर्यटन प्रवाहमा आएको परिवर्तनलाई दृष्टिगत गर्दै स्थानीय अर्थतन्त्र सुदृढीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

•आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटक आकर्षण गर्न विशेष प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

•मनाङका प्राकृतिक सम्पदा, हिमाली पदमार्ग, सांस्कृतिक धरोहर र साहसिक पर्यटन सम्भावनाको पहिचान, संरक्षण र ब्रान्डिङ गर्दै "मनाङ—विश्वस्तरीय हिमाली पर्यटन गन्तव्य" को रूपमा विकास गरिनेछ।

•स्थानीय आर्थिक विकासका सम्भावनायुक्त क्षेत्रहरूको पहिचान गरी उद्यमशीलता, साना तथा मझौला व्यवसाय, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको लगानीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।

•स्थानीय उत्पादनमा आधारित अर्थतन्त्र निर्माण गर्दै रोजगारी सिर्जना, आयआर्जन वृद्धि र स्थानीय मूल्य श्रृंखला (Local Value Chain) विकासमा जोड दिइनेछ।

•पर्यटन व्यवसायको पुनरुत्थान र विस्तारका लागि नजिकका स्थानीय तह, पर्यटन सम्बद्ध संघ-संस्था, निजी क्षेत्र तथा विकास साझेदारहरूसँग समन्वय र सहकार्यमा संयुक्त कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
•पर्यटन प्रवर्द्धन तथा सूचना प्रणालीलाई डिजिटल माध्यममार्फत सुदृढ गर्दै अनलाइन पर्यटन सूचना प्रणाली (Digital Tourism Information System) लाई व्यवस्थित, अद्यावधिक र प्रभावकारी बनाइनेछ।

•कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रलाई स्थानीय अर्थतन्त्रको आधारका रूपमा विकास गर्दै कृषकहरूलाई उत्पादनमुखी बनाउन अनुदान, प्राविधिक सहयोग तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम विस्तार गरिनेछ।
•उन्नत बीउ-बिजन, आधुनिक कृषि उपकरण तथा प्रविधिको प्रयोगलाई प्रवर्द्धन गर्दै जलवायु-अनुकूल कृषि प्रणाली विकास गरिनेछ।

•पशुपालन क्षेत्रको व्यवसायीकरणका लागि विशेष अनुदान, सहुलियत तथा सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
•उत्पादन वृद्धि, बजार पहुँच विस्तार तथा मूल्य श्रृंखला सुदृढीकरणका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास र बजेट व्यवस्था गरिनेछ।

•कृषि तथा पशुपालनमा प्रदान गरिएका अनुदान तथा सहयोगको प्रभावकारिता सुनिश्चित गर्न नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा पारदर्शिता प्रणाली सुदृढ गरिनेछ।

•समग्र रूपमा मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकाको आर्थिक पुनरुत्थान, रोजगारी सिर्जना र स्वरोजगार प्रवर्द्धनलाई दिगो, उत्पादनमुखी तथा प्रविधिमैत्री विकास मोडेलमा रूपान्तरण गरिनेछ।

ग)भौतिक पूर्वाधार विकास नीति

•योजनाबद्ध, सन्तुलित र दिगो विकासलाई आधार मानी पूर्वाधार विकासका कार्यहरूलाई प्राथमिकताको आधारमा क्रमशः कार्यान्वयन गरिनेछ। विकास प्रक्रियामा पिछडिएका तथा कम विकसित वडाहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिँदै समावेशी पूर्वाधार विकासलाई सुनिश्चित गरिनेछ।
•पूर्वाधार योजना निर्माण गर्दा लागत-लाभ विश्लेषण (Cost Benefit Analysis) गरी प्रतिफल दिने, उत्पादनसँग जोडिने तथा सामाजिक-आर्थिक रूपान्तरणमा योगदान पुऱ्याउने योजनाहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
•ठूला लगानी आवश्यक पर्ने तथा गाउँपालिकाको स्रोत-साधनले मात्र सम्भव नहुने गौरवका तथा रणनीतिक योजनाहरूको कार्यान्वयनका लागि संघीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा निजी क्षेत्रसँग प्रभावकारी सहकार्य र साझेदारी गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
•गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने योजनाहरू उपभोक्ता समिति सम्बन्धी प्रचलित कार्यविधि तथा प्राविधिक मापदण्डको पूर्ण जानकारी भएका, सक्षम र जिम्मेवार समितिमार्फत मात्र कार्यान्वयन गरिने नीति अवलम्बन गरिनेछ, जसबाट निर्माण कार्यको गुणस्तर सुनिश्चित गरिनेछ।
•हिउँदको समयमा अत्याधिक चिसोका कारण करिब ४ महिना विकास निर्माणका कार्य गर्न नसकिने हुँदा हिउँद सुरु हुनु अगावै सबै योजनाहरूको सम्झौता तथा कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडी बढाउने नीति लिइनेछ।
•गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका शाखा सडक, ग्रामीण सडक, पर्यटकीय पदमार्ग तथा पहुँच मार्गहरूको मर्मत, स्तरोन्नति र विस्तारलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ। साथै भौतिक पूर्वाधार विकासलाई उत्पादन, पर्यटन तथा स्थानीय आर्थिक गतिविधिसँग आबद्ध गरिनेछ।
•पर्यटन पूर्वाधार, उत्पादनमुखी कार्यक्रम, धार्मिक-सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण तथा जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरूलाई सार्वजनिक-निजी-साझेदारी (PPP) तथा समुदाय-आधारित साझेदारी मोडलमा सञ्चालन गरिनेछ।
•विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) तयार भइसकेका रणनीतिक तथा गौरवका योजनाहरूको कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित संघीय तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी आवश्यक बजेट विनियोजनका लागि निरन्तर पहल गरिनेछ।
•पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक आधारभूत भौतिक संरचना, पदमार्ग, सूचना केन्द्र, विश्राम स्थल, सुरक्षित पूर्वाधार तथा अन्य सेवा सुविधाहरू विस्तार गरी पर्यटक आकर्षण अभिवृद्धि गरिनेछ।

•नेपालको विकास उन्मुख वर्तमान परिवेश, शहरीकरणको बढ्दो प्रवृत्ति तथा सुरक्षित पूर्वाधार निर्माणको आवश्यकता अनुरूप भवन निर्माण मापदण्ड (Building Code) लागू गर्दै व्यवस्थित शहरीकरण तथा ग्रामीण बस्ती विकासलाई सुनिश्चित गरिनेछ।
•गाउँपालिका क्षेत्रभित्र निर्माण हुने सबै घर, भवन तथा संरचनाहरूको अनिवार्य नक्सा पास (Building Permit System) लागू गरिनेछ। साथै यसलाई व्यवस्थित बनाउन घर नक्सा पास तथा अभिलेखिकरण कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
•भूकम्पीय जोखिम, हिमपहिरो, भू-क्षय तथा जलवायु परिवर्तनका प्रभावलाई ध्यानमा राख्दै सुरक्षित, वातावरणमैत्री तथा दिगो पूर्वाधार विकासलाई प्राथमिक आधार बनाइनेछ।

घ) शैक्षिक सुधार तथा विकास नीति

मनाङ उपत्यकाको विशिष्ट भौगोलिक तथा सामाजिक-सांस्कृतिक परिवेशलाई सम्बोधन गर्दै, नेपालको राष्ट्रिय शिक्षा नीति, शिक्षा ऐन, र शिक्षक आचारसंहिताको ढाँचाभित्र रहेर शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यी नीतिहरू तर्जुमा गरिएका छन्। यसले समावेशी, समतामूलक र गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्न मद्दत गर्नेछ।

- स्थानीय पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकको प्रभावकारी कार्यान्वयनले मनाङको विशिष्ट आवश्यकता र पहिचानलाई सम्बोधन गरी सिकाइलाई थप सान्दर्भिक बनाउनेछ।
- शिक्षकहरूको व्यावसायिक विकासका लागि मागमा आधारित तालिम र क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमहरूले राष्ट्रिय शिक्षक आचारसंहिता अनुरूप शिक्षणको गुणस्तर सुदृढ गर्नेछ।
- विद्यार्थी भर्ना दर बढाउन र विद्यालय छाड्ने दर घटाउनका लागि लक्षित कार्यक्रमहरू, जस्तै दिवा खाजा र यातायात सुविधा, राष्ट्रिय शिक्षा नीतिका समावेशी सिद्धान्तहरूसँग मेल खान्छन्।
- विद्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार र सुविधाको न्यूनतम मापदण्ड निर्धारण र सोही अनुसार स्तरोन्नतिले शिक्षाको संवैधानिक हक र सुरक्षित सिकाइ वातावरण सुनिश्चित गर्दछ।
- गाउँ शिक्षा ऐन तथा नियमावलीको तर्जुमा र कार्यान्वयनले स्थानीय तहमा शैक्षिक प्रशासनलाई व्यवस्थित गरी राष्ट्रिय कानूनको परिधिभित्र रही सुशासन कायम गर्नेछ।

ङ) कृषि, पशुपालन तथा सहकारी प्रवर्द्धन नीति

- कृषक तथा कृषक समूहहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि आधुनिक कृषि तालिम, प्रविधि हस्तान्तरण, डेमो फार्म स्थापना तथा नियमित प्राविधिक परामर्श सेवा सञ्चालन गरिनेछ, जसबाट कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरिनेछ।
- रासायनिक मल तथा विषादीको अत्यधिक प्रयोग न्यूनीकरण गर्दै अर्गानिक कृषि उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
- स्याउखेतीको विस्तारका लागि उच्च घनत्व तथा मध्यम घनत्व प्रविधि प्रवर्द्धन गरिनेछ। स्थानीय तथा उन्नत जातका बिरुवा वितरण, प्राविधिक सहयोग र तालिममार्फत उत्पादन वृद्धि गरिनेछ।
- प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रमसँग समन्वय गरी पकेट, ब्लक तथा जोन कार्यक्रम लागू गर्दै सघन उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरण प्रणाली विकास गरिनेछ।
- • कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा बेरोजगार युवाहरूलाई आकर्षित गर्न सीप विकास तालिम, स्टार्टअप अनुदान तथा कृषि उद्यमशीलता कार्यक्रम सञ्चालन गरी रोजगारी सिर्जना गरिनेछ।
- जैविक विविधता संरक्षणलाई ध्यानमा राख्दै दुर्लभ वन्यजन्तु संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ र मानव–वन्यजन्तु सहअस्तित्व प्रवर्द्धन गरिनेछ।
- पशुपालन क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न UMMB लगायत पोषणयुक्त आहारको वितरण तथा घाँस खेती विस्तारका लागि बीउ/बिरुवा अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- पशुपंक्षीमा लाग्ने रोग नियन्त्रणका लागि निःशुल्क खोप, औषधि वितरण तथा नियमित स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- कृषि उत्पादन वृद्धिका लागि गुणस्तरीय बीउबिजन, स्थानीय तथा उन्नत बिरुवा वितरण तथा कृषि औजारमा अनुदान कार्यक्रम लागू गरिनेछ।
- कृषकहरूको सीप तथा दक्षता अभिवृद्धिका लागि नियमित तालिम, गोष्ठी, फिल्ड प्रशिक्षण तथा सूचना प्रविधि (ICT) आधारित कृषि सेवा विस्तार गरिनेछ।

- किसानहरूलाई सहकारी तथा समूहमा आबद्ध गर्दै सामूहिक उत्पादन, खरिद, बिक्री तथा मूल्य श्रृंखला विकासमा जोड दिइनेछ।
- फलफूल बगैंचा व्यवस्थापन तथा कीरा नियन्त्रणका लागि आवश्यक कृषि सामग्री, औषधि तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ।
- पोषण तथा स्वास्थ्य सुरक्षालाई ध्यानमा राख्दै गर्भवती महिला तथा बालबालिकालाई लक्षित सुनौला हजार दिन कार्यक्रम निरन्तर सञ्चालन गरिनेछ।

च) उद्योग, वाणिज्य तथा बजार व्यवस्थापन नीति

• गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने उद्योग, व्यापार, सेवा तथा अन्य सबै व्यवसायलाई अनिवार्य रूपमा दर्ता तथा नियमित नवीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ। दर्ता तथा नवीकरण प्रक्रियालाई सरल, पारदर्शी तथा प्रविधिमैत्री बनाइनेछ।

• स्थानीय स्तरमा उद्यमशीलता तथा व्यवसाय प्रवर्द्धनका लागि दर्ता भएका उद्योग तथा व्यवसायलाई प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम, क्षमता विकास तथा अनुदानसम्बन्धी व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ।

• उपभोक्ताको हक तथा अधिकारको संरक्षण, स्वस्थ प्रतिस्पर्धाको प्रवर्द्धन तथा गुणस्तरीय वस्तु तथा सेवाको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न नियमित तथा प्रभावकारी बजार अनुगमन प्रणाली विकास गरिनेछ।

• बजारमा बिक्री वितरण हुने उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको गुणस्तर, मूल्य, नापतौल, म्याद तथा कानुनी मापदण्डको पालना भए नभएको सम्बन्धमा नियमित बजार अनुगमन गरी आवश्यक नियामक तथा सुधारात्मक कार्यवाही गरिनेछ।

• व्यवसायमैत्री वातावरण सिर्जना गर्दै स्थानीय उत्पादन, स्थानीय बजार तथा उद्यमको प्रवर्द्धनका लागि निजी क्षेत्र, उद्योगी व्यवसायी तथा सरोकारवाला निकायसँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।

• उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धि, व्यवसायिक नैतिकता प्रवर्द्धन तथा डिजिटल कारोबारको सुरक्षित अभ्यासलाई प्रोत्साहन गर्न आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

छ) पर्यटन विकास, वातावरण संरक्षण तथा सरसफाइ नीति

• मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकालाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको उत्कृष्ट पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्दै पर्यटन क्षेत्रलाई स्थानीय आर्थिक समृद्धि, रोजगारी सिर्जना तथा जनजीवन स्तर उकास्ने प्रमुख आधारका रूपमा स्थापित गरिनेछ।

• आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको आगमन वृद्धि गर्न प्राकृतिक, सांस्कृतिक, धार्मिक तथा साहसिक पर्यटनको प्रवर्द्धन गरिनेछ। पर्यटन क्षेत्रको दिगो विकासका लागि अध्ययन, अनुसन्धान, पर्यटन गुरुयोजना तथा आवश्यक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।

• विश्वप्रसिद्ध तिलिचो ताल, थोराङला पास, कांङला पास लगायतका प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्यहरूको संरक्षण, प्रवर्द्धन तथा पूर्वाधार विकासमा विशेष जोड दिइनेछ। साथै कम परिचित पर्यटकीय क्षेत्रहरूको पहिचान, विकास र प्रचारप्रसार गरी पर्यटनको लाभ सबै बस्ती र समुदायसम्म पुऱ्याइनेछ।

• गाउँपालिकाका सबै वडा तथा बस्तीहरूलाई समेट्ने गरी वैकल्पिक पदमार्ग, सांस्कृतिक मार्ग, धार्मिक मार्ग तथा प्रकृतिमा आधारित पर्यटकीय पदयात्रा मार्गहरूको क्रमिक विकास तथा स्तरोन्नतिलाई निरन्तरता दिइनेछ। साथै, पर्यटकहरूको स्वास्थ्य सुरक्षालाई मध्यनजर गर्दै थोरङफेदीमा अस्थायी स्वास्थ्य चौकी निर्माण गरि सञ्चालन गरिनेछ।

• पर्यटन विकासबाट प्राप्त अवसर तथा लाभ स्थानीय समुदायसम्म समान रूपमा पुग्ने व्यवस्था मिलाइनेछ। स्थानीय उत्पादन, कृषि, पशुपालन, होमस्टे तथा पर्यटन व्यवसायलाई पर्यटनसँग आबद्ध गरी स्थानीय आयआर्जन र जीवनस्तर अभिवृद्धिमा जोड दिइनेछ।

• गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका गुम्बा, ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको डिजिटल अभिलेखीकरण गरी QR प्रणालीमार्फत पर्यटकहरूले बहुभाषिक जानकारी प्राप्त गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

• स्वच्छ, सुन्दर र वातावरणमैत्री पर्यटन गन्तव्य निर्माण गर्न गाउँपालिका क्षेत्रभित्र वैज्ञानिक फोहोर व्यवस्थापन प्रणाली विकास गरिनेछ। फोहोर प्रशोधन केन्द्र, फोहोर सङ्कलन केन्द्र तथा पुनः प्रयोगसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

• जलवायु परिवर्तन तथा वातावरणीय जोखिमलाई मध्यनजर गर्दै प्राकृतिक सम्पदा, हिमाली पारिस्थितिकीय प्रणाली, जलस्रोत तथा जैविक विविधताको संरक्षणमा विशेष ध्यान दिइनेछ।

• पर्यटन क्षेत्र, पदमार्ग, धार्मिक स्थल तथा सार्वजनिक स्थानहरूमा नियमित सरसफाइ अभियान सञ्चालन गरी स्वच्छ र आकर्षक पर्यटन वातावरण कायम गरिनेछ।

• मनाङ ङिस्याङ गाउँपालिकालाई "स्वच्छ, सुरक्षित, सांस्कृतिक तथा वातावरणमैत्री अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटन केन्द्र" को रूपमा विकास गर्दै दिगो पर्यटनमार्फत समृद्ध स्थानीय अर्थतन्त्र र गुणस्तरीय जीवनयापन सुनिश्चित गरिनेछ।

ज) रोजगार नीति

- गाउँपालिकाभित्र रहेका बेरोजगार व्यक्ति तथा वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका व्यक्तिहरूको वडा तहबाट तथ्याङ्क सङ्कलन तथा अद्यावधिक गरी उनीहरूको सीप, अनुभव र रुचिअनुसार रोजगार सूचना, सीप प्रमाणीकरण, उद्यमशीलता विकास तथा वित्तीय पहुँचमा सहजीकरण गरिनेछ।"
- स्थानीय मागअनुसार रोजगारमुखी तथा सीपमूलक तालिम सञ्चालन गरी दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्दै सो सीप लिएको व्यक्तिहरुको सीप परिक्षण गराई दक्ष जनशक्ति उत्पादन गरिनेछ साथै वैदेशिक रोजगारीवाट फर्केका व्यक्तिहरुलाई पुन एकिकरण कार्यक्रम सन्चालन गरिनछ ।
- नेपाल सरकारको आधिकारीक जव प्रोभाईडिङ Platform श्रम संसार प्रणाली मार्फत रोजगारदाता र रोजगार खोज्ने व्यक्तिबीच समन्वय तथा रोजगार मेलमिलाप)Job Matching) सेवा सञ्चालन गरिनेछ।

झ (राजश्व तथा वित्तीय व्यवस्थापन नीति

आर्थिक ऐन तथा प्रचलित कानुनबमोजिम निर्धारण भएका कर, दस्तुर, सेवा शुल्क तथा अन्य राजस्व स्रोतहरूको प्रभावकारी परिचालनमार्फत गाउँपालिकाको आन्तरिक आय अभिवृद्धि गरिनेछ। साथै, राजस्वका नयाँ सम्भावित स्रोतहरूको खोजी तथा पहिचान गरी करको दायरा विस्तार गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।

• राजश्व प्रशासनलाई प्रविधिमैत्री, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउन वडा कार्यालयबाटै राजश्व प्रविष्टि तथा संकलन गर्न सकिने एकीकृत डिजिटल राजश्व प्रणाली सञ्चालन तथा सुदृढीकरण गरिनेछ।

• गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका सम्पूर्ण उद्योग, व्यवसाय, व्यापार तथा सेवा क्षेत्रलाई करको दायरामा ल्याई करदातामैत्री वातावरण सिर्जना गर्दै राजश्वको दायरा विस्तार गरिनेछ।

• प्राकृतिक स्रोत तथा साधनहरूको दिगो उपयोग, संरक्षण, उत्खनन तथा बिक्री वितरणलाई कानुनी र व्यवस्थित बनाउँदै सो क्षेत्रबाट प्राप्त हुने राजश्वलाई गाउँपालिकाको आय अभिवृद्धिको महत्वपूर्ण आधारका रूपमा विकास गरिनेछ।

• सम्भावित नयाँ राजश्व स्रोतहरूको पहिचान तथा अध्ययन गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने रणनीति अवलम्बन गरिनेछ। साथै राजश्व व्यवस्थापनमा संलग्न जनशक्तिको क्षमता विकास तथा दक्षता अभिवृद्धि गरिनेछ।

• सार्वजनिक खर्चलाई नतिजामुखी, मितव्ययी, पारदर्शी तथा उत्तरदायी बनाउँदै अनावश्यक चालु खर्च नियन्त्रण गरी विकास तथा पूँजीगत खर्चलाई प्राथमिकता दिइनेछ।

• वित्तीय अनुशासन, सुशासन तथा जवाफदेहितालाई सुदृढ गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ तथा बेरुजु न्यूनीकरण र फछ्र्यौट कार्यलाई उच्च प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ।

यस आ.व.बाट करारका कर्मचारीहरुलाइ पनि सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्ध गराइने छ ।

ञ) सुशासन, पारदर्शिता तथा जवाफदेहिता सम्बन्धी नीति

• गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहलाई छिटो, छरितो, सरल, प्रविधिमैत्री तथा नागरिकमैत्री बनाउँदै सेवाग्राहीको सन्तुष्टि अभिवृद्धि गर्न जनशक्ति विकास, क्षमता अभिवृद्धि तथा संस्थागत सुदृढीकरणमा विशेष जोड दिइनेछ।
• सार्वजनिक सेवामा पारदर्शिता, उत्तरदायित्व, अनुशासन तथा व्यावसायिक आचरणलाई प्रवर्द्धन गर्दै कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिलाई नागरिकप्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाइनेछ।
• गाउँपालिकाबाट सम्पादित विकास निर्माण, सेवा प्रवाह, बजेट, खर्च तथा उपलब्धिहरूको विवरण नियमित रूपमा वेबसाइट, सूचना प्रविधि तथा सार्वजनिक सूचना प्रणालीमार्फत नागरिकलाई जानकारी गराइनेछ।
• गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विकास निर्माण, सेवा प्रवाह तथा सार्वजनिक सरोकारका कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सार्वजनिक प्रतिवेदन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ।
• सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाइ, सार्वजनिक लेखा परीक्षण, खर्च सार्वजनिकरण, सूचना पाटी, नागरिक वडापत्र तथा अर्धवार्षिक एवं वार्षिक समीक्षा कार्यक्रमलाई संस्थागत गर्दै नागरिकको प्रत्यक्ष सहभागिता र पृष्ठपोषण सुनिश्चित गरिनेछ।
• स्थानीय आवश्यकता अनुरूप आवश्यक ऐन, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका तथा मापदण्डहरू निर्माण, परिमार्जन तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।
• सामाजिक सुरक्षा भत्ता लगायतका सामाजिक संरक्षण कार्यक्रमलाई पारदर्शी, व्यवस्थित र सेवाग्राहीमैत्री बनाउँदै लक्षित वर्गसम्म सहज पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ।
• न्यायिक समितिलाई थप प्रभावकारी, निष्पक्ष तथा विश्वासिलो बनाइ स्थानीय स्तरका विवादहरूको मेलमिलाप तथा समाधानलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ।
• स्थानीय न्याय प्रणालीलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पहुँचयोग्य तथा न्यायमैत्री बनाउन आवश्यक कानुनी तथा संस्थागत व्यवस्थालाई सुदृढ गरिनेछ।
• गाउँपालिकाका सबै शाखा तथा वडा कार्यालयहरूमा आवश्यक स्रोत, साधन, प्रविधि तथा जनशक्तिको पर्याप्त व्यवस्था गरी गुणस्तरीय, प्रभावकारी र परिणाममुखी सेवा प्रवाह सुनिश्चित गरिनेछ।
• सुशासन, पारदर्शिता, भ्रष्टाचार नियन्त्रण तथा वित्तीय अनुशासनलाई संस्थागत गर्दै सार्वजनिक स्रोत र साधनको अधिकतम सदुपयोग तथा नागरिकप्रतिको जवाफदेहिता अभिवृद्धि गरिनेछ।
• "सुशासन, पारदर्शिता, उत्तरदायित्व र नागरिक सन्तुष्टि" लाई गाउँपालिकाको मूल कार्यसंस्कृतिका रूपमा विकास गर्दै जनविश्वास अभिवृद्धि गरिनेछ।

यस गाउँपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारका सम्बन्धित निकायहरू, प्रदेश सरकार, स्थानीय तहका सबै सरोकारवाला निकाय, जनप्रतिनिधि, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, निजी क्षेत्र तथा सम्पूर्ण आम नागरिकबाट निरन्तर सहयोग, समन्वय र सहकार्य प्राप्त हुने विश्वास लिइएको छ।

यस नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा प्रक्रियामा मार्गदर्शन, सहयोग र सुझाव प्रदान गर्नुहुने नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरू, प्रदेश सरकार तथा सरोकारवाला सबैप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु। साथै, यस महत्वपूर्ण दस्तावेजको तयारीमा अहोरात्र खटिनुहुने गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू लगायत सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरूलाई विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

अन्त्यमा, मनाङ ङिस्याङ गाउँपालिकाको समग्र विकास, सुशासन, आर्थिक समृद्धि तथा जनताको जीवनस्तर उकास्ने साझा लक्ष्य प्राप्तिका लागि यस नीति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सबै पक्षबाट निरन्तर साथ, सहयोग र सक्रिय सहभागिताको अपेक्षा गर्दछु। सबैको साझा प्रयासबाट मात्र समृद्ध, आत्मनिर्भर र समुन्नत गाउँपालिका निर्माण सम्भव हुने विश्वास व्यक्त गर्दै हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

कान्छा घले अध्यक्ष

मनाङ ङिस्याङ गाउँपालिका

हुम्डे, मनाङ

मिति २०८३ असार १० गते